

Studier Kritiker och Notiser.

Litterär Tidning.

N° 7.

Lördagen den 18 Februari

1843.

Die Geschichte des Lebens Jesu mit steter Rücksicht auf die vorhandenen Quellen dargestellt von Dr. Christoph Friedrich von Ammon. Erster Band. Leipzig 1842. XXXII. 443 sid. 8:o.

Den urbanitet och elegans, som utmärker Summa theologiæ christianæ, förnekar sig icke heller i denna senaste produkt af veteranen bland högsta sidans rationalister. Att Förf. ännu lika troget quarstår på en längesedan antiquerad theologisk ståndpunkt, derom lemna osvansstående skrift det ojämfattigaste vittnesbörd.

I en Inledning, som upptager nästan hälften af boken, lemna Förf. en kritisk öfversigt af källorna för Jesu lefnadshistoria. De indelas i **christliga, judiska och hedniska**. Till de förstnämnda räknas 1) den **mundtliga eller apostoliska traditionen**, "hvilken numera för oss icke är någon källa, utan en uttorkad bäck, men andra, som nu äro källor för oss, hafva öft deraf, då den ännu hade watten, och denna erinran kan i många fall blifwa lärorik nog, att föra oss på rätta spåret." Förf. öfvergår dertill genast till dessa andre eller 2) **Nya Testamentets skrifter** och det a) de apostoliska brefwen och Apokalypsen, b) Evangelierne och Apostlagerningarne, samt dertill såsom secundära källor 3) **De apokryphiska evangelierne** och sist 4) **De apostoliska fäderne**. Bland de apostoliska brefwen intaga de Paulinska såsom de äldsta af N. T:s skrifter första rummet såsom källor för Jesu historia. Äldst är brefwet till de Galater, hwari det läres, att Kristus är född af en qwinna och sjelf underkastad lagen, hwaraf följer, att genealogien hos Matthæus och Lucas då ännu war obekant för församlingarne (Rätt logiskt och upplysande!). Dertill följa Thessalonicenserbrefwen, skrifne åren 54 och 55 i en tidpunkt,

då Judar och Christne wäntade stora ting af den nye Kejsaren Nero. Brefwen wisa Apostelens beroende wäl icke af ett skrifwet evangelium, men dock af vulgärtraditionen om Jesu nära förestående återkomst, som skall ske med basunklang och härskri, och som af Apostelen framställes såsom swäfwande i luften emellan himmel och jord, en för honom egen åsigt, genom hwilken Thessalonicenserna blefwo "ogement oroad," hwadan Apostelen i sitt andra bref försäkrar, att han blifwit missförstådd af dem, ty först måste den reban af Daniel förkunnade tyrannen med sina styggelser uppenbaras, innan Kristus kan återkomma. Bewislige häntydingar på Kejsar Cajus, äfvensom på den äldre och yngre Herodes Agrippas intercessioner för Judarne. Dertill följa Korintherbrefwen. I det första sluter sig Paulus till **Christianernas parti**, som höll den rätta midten emellan Apollos rationalism och Petri judaism. Paulus har sett Kristus sjelf i en syn och haft kännedom om hans "beqwinnade bröder" som "drogo omkring" i församlingen etc. Det andra brefwet är skrifwet på dålig grekiska och med mycken "Unbehülflichkeit" i uttrycket. Orsaken dertill är Apostelns förlagenhet dels deröfwer att hans första straffepistel blef så illa upptagen i Korinth, dels öfwer det befarade ringa utfallet af collecten för Hierosolymitanerna, om hvars riklighet författaren war mycket angelägen. Det oangenäma intryck, hwarmed denna punkt berör läsarens känsla, finner Dr Ammon i någon mån erfatt genom enskilda storartade tankar, t. ex. den förnyade sublimeringen af den i förra brefwet utvecklade uppståndelse läran. Romarbrefwet lemna ingen annan winst åt Jesu biograph än att det ådagalägger "nödvändigheten att skilja Jesu historia, hwilken alltid är ett **wetande** genom förmedling af dugliga wittnen, från den **religiösa tron**, för hwilken först efter denna söndring af elementerna den rena horisonten af sant

gudomliga ideer upplåter sig." Af större wigt äro brefwen till Epheserna och Kolosserna, i hwilka finnas spår till beståndt historiska åsigtter om Jesu lefnad, hwilka tjena till grundwal för Aposteln i brefwet till Philipperna med försigtighet aflöjade christologi. Till denna försigtighet tvingades han af lärsklofheten. "Deraf hans klagan, att han i Rom fann ingen, som fullkomligt delade hans åsigtter (Phil. 2, 20); deraf hans wacklande emellan hoppet, att strax efter sin upplösning komma till Christus (1, 23), och det judiska hoppet om en de dödas uppståndelse, som skulle inträffa först wid Jesu återkomst (1, 26. 3, 11). Lösningen af sådana tanketwister öfwerlät han åt den samwetsgranna forskningen af de bildade, för hwilka Gud sjelf skall uppenbara sig (3, 15)." Detta profstycke på Förfs: s ereges behöfwer inga commentarer. Man kan blott beklaga, att en åldrig theolog med anseende för snille och lärdom använder sina gåfwor så illa, liksom hade han hwarfen ögon eller öron för att se och höra, att tidens allwarliga stämning icke mer kan wara belåten med sådant gyskel. Det är ett förunderligt stationärt slägte, de gamla rationalisterna. De sjunga ännu den gamla wisan, som de lärt i sin ungdom, smickrande sig med den falska förhoppningen att den ljuder lika wäl i de högre ståndens öron nu, som för 50 år tillbaka, då den förnåma irreligiositeten från samhällets högsta kretsar spridde sig till de öfriga samhällsklasserna, för att efterhand nedsjunka till pöbeln, hwilken nu som bäst pryder sig med de urmodiga plagg, som den egentliga nationen mer och mer synes afläggaga. Wißt måste desse rationalister hafwa swårt för syndat sig, eftersom de icke kunna finna ro i grafwen, utan ännu beständigt wanka omkring bland de lefwande i den tanka, att de tillhöra deras antal. Att de uppriktigt söka sanningen på sitt sätt, det hwarfen will eller kan Ref. bestrida, men den naiva ofkuld, med hwilken de ignorera de nyare religiösa företeelserna, och uppduka sitt förlegade fram, liksom om ingenting hade passerat, är dock wäl wärd sin mention honorable. Och hwad har nu Consistorialrådet von Ammon, som räknar sig till "de bildade, för hwilka Gud sjelf skall uppenbara sig," meddelat oss för höga gudomliga uppenbarelser? Det wäcker redan något twiswel om Förfs: s theopneusti, då man hörer slutliga resultatet af de widlyftiga forskningarne angående källorna för Jesu lefwerne wara ett: non liquet. Wi kunna taga för afgjort, heter det (s. 148), att Jesus sjelf wid stiftandet af sin lära alldeles icke räknat på skrift-

liga monumenter. Den första christna församlingen hade redan mångsidigt utgrenat sig inåt och utåt, då wid det första apostoliska släktets utdöende och den Paulinska läroartens snabba framsteg det behofwet allmer gjorde sig gällande, att uppgöra skriftliga utkast till Jesu lefwerne och lära och gifwa dem församlingarne i händer såsom minneswärdar eller ledtrådar för hägfomsten af den emottagna mundtliga undervisningen. Så uppkommo först brefwen, derefter de Apostlarnes och deras lärjungars namn bärande evangelierna, hwilka icke utan åtskillig werling af språk och text kommit till våra tider. Huru långt denna werling räcker, och huru evangelierna förhålla sig till evangelisterna, har under kampen mellan gammal och ny skriftförklaring ännu för ingen del blifwit klart för våra samtida." Att det sistnämnda wigtiga problemet, på hwars lösning samtiden arbetar af alla krafter, ännu icke blifwit tillbörligen utredt, är ganska sant; men då lösningen af just detta problem utgör tidens djupaste och angelägnaste behof, så att man till och med sett en i werldswäsendet djupt inwecklad engelsk köpman lemna sina räkningar för att taga nya testamentet i hand och förelägga de lärda skriftutläggarna frågor, på hwilka de sjelfwa måhända ännu icke tänkt *) — skulle då icke den lärde och snillrike theologen v. Ammon, som följer med sin tid och wet sådant som det anförda, hafwa känt någon inre förpligtelse att med försakande af sin individuella meningsfångna gå det allmänna behofwet till möte, och det desto mer, ju större de materiella och andeliga tillgångar äro, som för ändamålet lyckliga winnande stå honom till buds? Men hwad gör Dr Ammon? Sedan han efter långa omwägar affärdat frågan om evangeliernas uppkomst med det beslutet, att saken icke är klar, skrider han till sitt egentliga ämne, Jesu lefwerne, hwilket han utför efter en grundsats, som står i den största möjligen gensägelse mot den christna församlingens i det ofwannämnda behofwet omisfkanligt uttryckta medwetande af trons wäsentliga och ofskiljaktiga sammanhang med Jesu historia. Den Ammonska grundsatsen för behandlingen af Jesu lefwerne innefattas i det påståendet, att det öfwer naturliga måste fränskiljas från Jesu historia på den grund, att detta är objectet för den religiösa tron, men Jesu historia deremot såsom all annan historia ett föremål för wetande, grundadt på

*) Sennel, Untersuchungen über den Ursprung des Christenthums. Aus dem Englischen. Stuttgart 1840.

trowärdiga mäns vittnesbörd (s. 155 ff.) Förf. insveper den egentliga andemeningen af denna grundsats i så dunkla ordalag som om han wore rädd att utfätta den för dagsljuset, men åtskilliga ovarsamma uttryck om "obehörigheten af alla supernaturalistiska reflexioner och dogmer inom gebitet af Jesu historia" om "den horisont af sant gudomliga ideer, som skall upplåta sig" efter det öfvernaturliga's aflägsnande från detta gebit, om "det egna förnuftet, sanningens pröfften, domarinnan öfwer vårt försanthållandes öfwerenskrämelse med sitt föremål," klagomålet öfwer "den ifriga varten hos dem som wädra Photinism, der dock endast ljusets fria bana skall öppnas," detta och mera sådant gifwer noggsamt tillkänna, hwarest man enligt D:r Ammons tanka har att söka dogmens upprinnelse, nemligen i den subjective Logos, det menfkliga förnuftet, såsom den källa ur hwilken den religiösa tron har att hemta sitt innehåll, under det den objective Logos eller den historiske Christus är ett historiskt phenomen och har endast historiskt intresse, är uteslutande föremål för historiskt wetande. Emedan nu det subjectiva förnuftet ensamt ur sig producerar det "sant" öfvernaturliga, de religiösa ideerna, så hör icke heller det öfvernaturliga i Jesu historia till historien, utan till Dogmatiken. Då likwäl Förf. icke kunnat dölja för sig sjelf, att Jesu underverk äro integrerande delar af Jesu historia, och att man icke utan godtycklighet kan bestrida vittnena's trowärdighet wid dessa facta och erkänna den wid de öfriga, så råkar Förf. wid tillämpningen af sin grundsats om fränshandhet af det öfvernaturliga till förmån för den rent historiska framställningen i en betänkelig förlägenhet, från hwilken han återigen wet att rädda sig endast genom ett non liquet. D:r Ammon är för god aristokrat, att wilja följa sig till skolans plebs, till wenstra sidans rationalister, sådana som Venturini och D:r Paulus, och då han nu en gång för alla affagt sig all gemenskap med supernaturalismen, så blifwer i trängseln mellan den naturliga och supranaturala förklaringen af underverken ingen annan utväg för honom öfrig än att hänfjuta saken till framtiden, eller "till des det christliga tänkandets och lifwets ytterligare utveckling skall medföra dessa gåtors lösning ur naturen och historien" (s. 310). Då Förf. sålunda förfäddat det öfvernaturliga, wäntar man så mycket större trohet och noggrannhet i det som icke kan hänföras till denna rubrik. Förf. beklagar sig (sid. 155, 161) att "chronologi och synchronistik är det swäraste, som förekom-

mer wid den historiska framställningen af Jesu lefwerne, swärare här än nästan på något annat gebit af historien." Till ett bewis, huru D:r Ammon löser chronologiska swärigheter, må tjena följande (s. 257): "Philippus, Herodes den stores yngste son, tetrarch af Ituræa, berömmes af Josephus (Ant. 18, 4, 6) såsom en förträfflig furste, som regerat tjugesju år och dött i Tiberii tjugonde år (787 a. U. C.) Till följd häraf skulle Herodes den stores död falla på året 760 och Christi födelse åtta år tidigare på året 752 efter Roms grundläggning." Att Herodes den store dött år 760, är en ny upptäckt, som säkert skall öfverraska våra chronologer och historiestrifware, hwilka tro sig weta, att Herodes dog 750, ett bland de wissaste data i gamla historien. Till samma datum för Herodes död leder det af Ammon citerade stället hos Josephus, der det heter, att Philippus dog efter trettisju års regering i Tiberii 20:de år (787 R.). Han tillträdde således regeringen öfwer sin tetrarchi 750 samtidigt med sina bröder Archelaus och Herodes Antipas efter den fördelning, som i fadrens testamente blifwit uppgjord och med några förändringar sanctionerad af Augustus. D:r Ammon har genom förhastande råfat läsa 27 i stället för 37 på det anförda stället i Josephi Judiska antiquiteter. Då Förf. i en för hela den christliga tideräkningen så wiktig fråga kunnat göra sig skyldig till en så grof förseelse, synes det underligt, att Förf. tror sig böra tillrättawisa Lucas, såsom den der skulle mistagit sig i sin uppgift om den Quiriniska census eller, såsom orden falla, "gjort sig skyldig till en chronologisk förseelse, och särskilt i affeende på Jesu födelse under Quirinus till en anachronism på 10 år." Det är jemnt en lika så stor anachronism som den till hwilken D:r Ammon gjort sig skyldig i affeende på Herodes' död. Huru önskligt, att Förf. hade tagit någon kannedom om åtskilligt, som torde hafwa betydligt nedstämt det apodiktiska i anlagelsen mot Lucas. Men wisserligen är det beqwämare att efter en flyktig widröring undanfjuta hela frågan under förewändning af chronologiska undersökningars "swärighet." På ett sådant försarande kan mutatis mutandis med skäl lämpas D:r Ammons förnämt förkastande allusion på "det lata förnuftet, som under den stenbara förewändningen af pietet förskansar sig bakom den egna trögghetens auctoritet." Sällan eller aldrig har Rec. sett någon theologisk skrift, på hwilken det "lata förnuftet" intryckt sin widriga prägel på hwarje sida och i hwarje rad så som i den-

na så kallade "Geschichte des Lebens Jesu," der man öfwerallt ser Consistorialrådet von Ammons personlighet, men ingenstädes Jesu Christi. Detta ömdöme skall hwar och en underskrifwa, som måttar genomläsa den med Talmudisk och annan för saken föga upplysande lärdom öfverfyllda digra volumen utan att smittas af den lethargiens ande, som går derigenom. Det må synas hårdt och för en betydande theolog förnärmande, detta ömdöme; men Förf. har sjelf gifwit öf rättighet dertill genom det motto han satt öfwer sin bok: "Wir können nichts wider die Wahrheit, sondern für die Wahrheit."

M—n.

Samling af de från början af år 1825 till slutet af år 1831 utkomna Författningar och Stadgar, som ändra eller förklara Kyrkolagen af år 1786 och Scholordningen af år 1820. Utg. af N. J. Enattingius. **Också under titel:** Fortsättning af Contractsprosten Doctor J. Schenmarks Kyrkolagfarenhet utur Linköpings Domkapitels Ambetsbref o. s. w. Utg. af N. J. Enattingius. Linköping 1842.

För något mer än ett halft decennium sedan afsonnade en af hedersmännen bland Linköpings stifts prästerkap, stiftets senior, Contractsprosten Dr Johan Schenmark. Han war halfbroder till den wid Lunds universitet mycket utmärkte Mathematices Professorn Nils Schenmark. Johan Schenmark har kanske ett större anseende af sin nitiska och i alla hänseenden exemplariska ämbetsförvaltning och sin ädla och rena karakter än af sitt författarskap. Dock förtjenar äfwen det senare att nämnas. År 1807 utgaf han: **Kyrkolagfarenhet utur Linköpings Domcapitels Circularer och Ambetsbref samt Stiftstidningar**, och 1825 fortsatte han denna samling under titel: **Fortsatt Kyrkolagfarenhet o. s. w.** Båda samlingarne upptaga efter alfabettisk ordning alla de till kyrka och kyrkoförvaltning hörande ämnen, om hvilka något under den bestämda tiden blifwit stadgadt. Den förra samlingen lemnar endast plats för hwad som angår Linköpings stift; den senare intager äfwen widsträcktare bestämningar. Båda förtjena beröm för sin reda, och inom stiftet, der de naturligtwis bäst kunna bedömnas, anses de för fullkomligt tillförlitliga. Utom dessa

skrifter har Joh. Schenmark utgifwit **Pastoral- och Prostexpedition för Linköpings stift**, 2:ne upplagor, af hvilka den sista utkom 1824, samt några äminnelsetal öfwer ämbetsbröder. Och i handskrift har han efterlemnadt **Strödda anteckningar**, såsom **Försök till Linköpings stifts historia**, i 2:ne starka folioband, hvilka tillsammans med äldre samlingar skola utgöra förträffliga källor för ett Linköpings stifts herdaminne. Må de finna någon skicklig bearbetare! Må de frome och hederwärde män, som till icke mindre antal i Linköpings stift än i den öfriga swenska kyrkan arbetat för det godas rike på jorden, blifwa erindrade af uppmärksamma efterkommande!

Prosten Schenmarks arbete i kyrkolagfarenheten behöfde och har nu erhållit en fortsättning. Efter samma plan, som följdes i Schenmarks egen fortsättning, har Hr Enattingius meddelat hwad som för kyrkan blifwit stadgadt från och med år 1825 till och med år 1841. Den hufwudsakliga uppmärksamheten lemnas wäl åt ordningen i Linköpings stift; dock upptagas äfwen icke blott allmänna författningar — såsom allmänna angå de och Linköpings stift och måste således upptagas — utan äfwen åtskilligt, som i resolutionswäg för andra stift blifwit stadgadt. Härigenom får arbetet ett allmänt intresse. Stadgarne upptagas, liksom i de Schenmarkska skrifterna, efter en alfabettisk realordning. Och hwart stadgande ingår fullständigt med sina egna ord och utan all eperegesis; endast utlåtanden af personer, som i ämnet blifwit hörda, men hwilkas meningar icke hafwa någon särdeles wigt, uteslutas. Allt detta är att godkänna. Hwad fullständigheten af författningar widkommer, så synes också den wara tillfyllestgörande. Utminstone har Ref. som några gånger i boken efterlagit hwad han behöfde weta, snarare funnit sin wäntan öfwerträffad än bedragen. Således har han icke wäntat, men funnit en artikel om **Båtsmän**, en annan om **Gesjionant** (innehållande, utom en §. af concurslagen, ett par rätt upplysande utslag i anledning af prestmäns concurs), en annan om **Rofdjur** o. s. w. Att icke Lunds stift är förbisedt, inses deraf, att anvisning är gifwen till den för Skåne gällande Prestgårdsbyggnadsförordningen och till stadgan om skånska prestgårdsbyggnadsseasan, att åtskilliga resolutioner om kloakrelägenheter i Lunds stift äro upptagne, att ett utslag angående ett för Landskrona kyrka sökt lån af banken meddelas m. m. Till slut en chronologisk öfwerigt öfwer alla de under åren 1825—1841 utkomna ecclesiastik-

författningar, med hänvisning till de ställen i boken, der de äro upptagna. Genom denna öfversigt får boken en ny brukbarhet. Med anledning af dessa goda egenskaper hos arbetet tweflar icke ref. att recommendera det hos Sveriges clerus i allmänhet. Det kan vara af nytta för flera än presterna i Linköpings stift. Det är sant, att det bäst kan begagnas bredwid de Schenmarfska arbetena, isynnerhet bredwid det af år 1825, hwilket numera icke så lätt torde vara åtkomligt; men till kyrkolagsamlingen af år 1813 och något tillägg till denna, hwilket upptager tiden från 1813 till 1825 — t. ex. Ahlgrens Pastoralcalender, med sitt supplement, som icke är så sällsynt i Lunds stift — är det ett hardt nära oundgängligt bihang, för hwars meddelande utgifwaren har rättighet till erkänsla af sina ståndsbröder.

H. R.

Det nya Biskopshuset i Lund.

Tredje artikeln.

(Slut fr. No 6.)

Men det synes nästan vara obestodligt, att med några reflexioner störa Insändaren i den njutning, han hemtat af sin hastiga åskådning af härwarande biskopshus. Han utgjuter sig i följande ordalag: "Ins. wägar derjemte påstå, att just det Rec. ansett mest klanderwärdt icke litet bidrager till den herrliga effect det nya huset företer. Något gladare och mera leende har Ins. icke nyligen sett, äfwen bland det som är mindre beslägtadt med Byzantinsk stil än nya Biskopshuset i Lund. Dertill bidrager hufwudsakligast de höga luftiga fönstren, de wackra lätta hwalfbågarna, de wäl hållna pilastrarne, den prydliga portalen, och icke litet de så enkla men smakfulla gaslarne; att i dessas ställe önska andra af ren medeltidsstil är att förneka all smak, all skönhet i konst." Här är nemligen blott fråga om deforationer, men äfwen sådana måste wäl rätta sig efter gifna konstlagar. Det måste wäl wid närmare betraktande wisa sig, att de små bågslagen å underbyggnaden stå illa tillsammans med de mångdubbelt större å öfwerwåningen, att hörnutsprängen å långsidorna icke böra skäligen vara blott hälften så breda som å gasweländarna, att portalen icke får rätteligen ha en nära dubbelt spetsigare betäckning än gaswelröstena, att jordwåningen icke bör utmärkas med rikare deforationer än gaswelfälten o. s. w.

Det är anmärkningswärdt, att Insändaren i anledning af gaswelfältens utsiring anförer Ehrenswärd's infall nemligen: "Kolonner hwad gören I?" liksom Rec. skulle å gaswelfälten önskat några sådana; han har twertom påstått, att icke ens derå anbragte halfkolonner äro här nå sitt rätta ställe. För öfrigt har Ehrenswärd haft detta infall icke i afseende på kolonnerna wid Mynttorget i Stockholm, utan i afseende på de många kolonnerna i Potsdam och Berlin. Hwad tror Insändaren, att den snillrike mannen skulle sagt om kolonnerna å portalen wid härwarande biskopshus eller om halfkolonnerna i detsamma gaswelfält.

Insändaren har icke widrört wår anmärkning mot de starkt utspringande taf- och gaswelligerna, hwilka enligt wårt påstående äro både stil- och konstruktionswidrige. Grekers och Romares bruk af starkt utspringande taf- och gaswelliger föränleddes, såsom wi wisat, af en enkel omtänka att skydda bjelkwerkens fina bildwerk och gaswelfältens dyrbara bildgrupper. Medeltidens byggnadskonst gick en helt annan wäg. Detsamma bågprydnader och nischfördjupningar behöfde inga dylika skyddsmedel, hwarföre dessa såsom öfwerflödige och således ändamålslöse undwefos. Hwad tror Insändaren, att den skarpsinnige Ehrenswärd skulle yttrat i afseende på detta förhållande? Ofelbart detsamma som han säger i anledning af några Italienska byggnader: "Det är otroligt, huru en sak blir wacker, då ögat röjer en sannfärdig orsak till allt. Det är otroligt hwad en mångfaldig sammansättning till dolda behof är ful." Wi wilja tillägga: det är ännu otroligare, hwad en konstruktionswidrig deforation utan allt behof är otäck.

Då Insändaren behagat i anledning af wårt yttrande om gaswelfältens utsiring påstå, det "wi förnekat all smak, all skönhet i konst," så anse wi oss böra med några ord redogöra för wårt begrepp om en högre konst i denna wäg, ehuru wi förutse, att Insändaren icke kommer att dela wår åsigt. Den der söker uppgöra plan för ett konstalster, bör först taga detsamma grundidé eller hufwudsyfte och sedan dithörande detaljer eller bisaker i betraktande. En skicklig byggmästare måste således göra sig wäl reda för en byggnads hufwudwilkor, innan han påtänker dennas blifwande stil; ty det är uppenbart, att en byggnads ändamål och derför anslagne medel äro hufwudsaker, men att densamma hållning bör lämpas derefter. Den som icke förmår klart uppfatta ett helt byggnadswerk till allt inre och yttre samt deraf göra sig perspektiviska fö-

reställningar i hvarje riktning, innan han tager ett enda strek för uppgörande af planer, den är föga stidlig att finna det passande i stil och dekorations; ty i annat fall går egentlig hufvudsak ej sällan förlorad för en och annan småsak. Man lärer alltså icke kunna af en byggnads inre eller yttre ensamt för sig, ännu mindre af dess blotta dekorations rätt bedömma densamma. Infändaren, som ej ingått i härvarande biskops hus, har icke widrört ej heller kunnat widröra sjelfwa hufvudsfrågan, nemligen huru det inre och det yttre stå tillsammans med hvarandra. Detta war emellertid oundgängligen nödvändigt för att bedömma, huruvida konstnären gifwit det hela en harmonisk hållning. Icke desto mindre säger Infändaren och förneka all smak och skönhet i konst, derföre att wi önskat en detaljförändring å gaswelsälten. Om Infändaren besunnat, att detta hus blifwit uppfördt på en ganska ofördelaktig jordmån, och att gaswelsältena i anseende till de starkt öfverhängande gesimserna erfordra en temlig murtjocklek och således förorsaka en wida större tryckning än sidomurarne; så torde han funnit, att lätta genombrutningar och murfördjupningar, som äro wanliga i den Byzantinska stilen, här bort i stället för framspringande halftolner begagnas. Nu ha dyliga fördjupningar till minskande af tyngden måst inwändigt göras. Om man fått utwändigt anbringa passande nischprydnader, hade gaswelsältena erhållit den lätthet i utseende, som de behöfwa i massa.

Infändaren will påbörda och, att wi "inom Skandinavien söka uråldriga ingångsportar såsom ett non plus ultra i medeltidsstil." Hwar ha wi yttrat något sådant? Wi ha deremot sagt, att fasadritningen till härvarande biskopsbyggnad företer ingångsportar, som äro i gammalnederländskt maner och att man till och med i Skåne skulle funnit mönster för ett stilmesfigare och skönare utstringsfätt af desamma. Detta är också ett verkligt förhållande, och wi beklaga högeligen, att det lilla, som undgått den nya tidens förstörelsebegär, är så föga känt af våra konstnärer. Då emellertid Infändaren förwisar och till Straßburg, Wien, Köln och München för att få se uråldriga ingångsportar, så wi anmärka, att dyliga fornlemningar äro ganska sällsynta i större städer; ty det är egentligen i aflägsna landsbygder, som dyliga undgått förstörelsen. Här är nemligen fråga icke om ingångars omfattnings- eller anslagsmurar, utan om dithörande enkel- eller dubbeldörrar.

Infändaren har äfwen gjort några reflexioner öfwer Lunds Domkyrka. Han wisar sig hysa ett sannt intresse för den gamla wördnadsbjudande helgedomen samt de förbättringar man i senare tider derwid sött efter förmåga åstadkomma. Men han skulle, såsom han säger, "önskat mer skonsamhet mot en del dyrbara relikter af forntida konst och minnen." Menas härmed efter wanligt språkbruk helgonben eller andra helgonlemningar, så wi anmärka, att inga sådana wid kyrkans sista förbättring deri funnits, och således inga då gått förlorade. Om åter härmed förstås fornsaker eller konstlemningar, så wi i forthet genmäla, att kyrkans mellanmurar och korstolar tillkommit långt efter hennes byggnad, att de stodo i uppenbar strid med hela hennes anordning, och att de desutom gjorde henne alltför trång och oansenlig, och att således allt talade för denna opassande inrednings undanröjande. Desså har Herr Professor Nyström, som rörande den meningsstrid här år 1832 uppstått i afseende på ifrågawarande fornsakers undanröjande och orgelplatsens bestämmande fått genom sitt tillstyrkande af den nu widtagna åtgärden ett aktadt och oförgätligt namn i den storartade byggnadens annaler. Om en man med inkränkare idéer och mindre konstnärssinne än han blifwit wid detta tillfälle utsedd till stiftedomare, torde måhända dessa sträpiga afstängningar quarstått, och hwad som ännu varit wärre, den nya orgelbyggnaden blifwit upptimrad i kyrkans skönaste parti, nemligen midtöfwer nuwarande högaltare, då de fem fönster, hwarifrån ljuset inströmmar från öster, blifwit på ett ömkeligt wis öfwerbyggde. I denna del erkänner Rec. med glädje Herr Professor Nyströms förtjenster af Lund.

Infändaren tyckes lofwa att en annan gång återkomma till betraktelser öfwer kyrkans inre. Detta skulle sannerligen intressera och, ehuru wi förutse, att våra åsigter torde äfwen i dithörande frågor bli olika. Det skadar emellertid icke, att en sådan sak offentlig disputeras, helst som Herr t. f. Öfwerintendenten Blom tyckes här önska en altarpnydnad, som skulle för ingen del anstå kyrkan. Han säger nemligen i ett underdånigt memorial af den 27 Februari 1838, att ett altare borde här uppfättas, "som lämpades såwäl efter stilen i sjelfwa kyrkan, som den nya wäl utförda orgelbyggnaden." Då emellertid kyrkan och orgeln icke ha i anseende till stilen den ringaste öfwerensstämmelse, så wore det märkwärdigt att se, huru ifrågawarande problem skulle lösas. Kyrkan är i en lika

enkel som storartad rundbågsstil; den nya orgelbyggnaden deremot i en slags spetsbågsstil. Wi se i detta nya konststykke en godtycklig eller fasthellre en förwiltande sammanblandning af medeltids- och nutidsformer. Smärta höga kolonner under en platt lättarbotten, ett ornamentslöst faciat med en spetsbåge der öfwer, framspringande tureller med ofantliga kronor derpå, ett öfwerwert med små pilastrar och tinnar och öfwerst en liten lyra, ha med undantag af några bågeprydnader och rosetter föga, som erinrar om medeltidsstil. Hårtill kommer, att denna orgel är så inflämd mellan kyrkans sidomurar, att en del af hennes pilastrar måst borthuggas för att lemna plats, och så uppsprängd under hwalstupan, att tonerna icke kunna med lätthet framströmma under närmaste hufwubbåge. Det är en sådan frihet eller rättare ett sådant själfwäld i konstutöfning, som Rec. ansett opassande. Öfwerintendentsembetet borde wäl ha sig bekant, att det råder en ganska stor skillnad mellan rundbågs- och spetsbågsstil, och att en gammal kyrka bör skäligen förbättras och prydas i noga öfwerensstämmelse med hennes ursprungliga anordning; detta embete har likwäl afgifwit berörde plan för orgelbyggnaden. Man har således icke utan farhåga emotsett den händelsen, att Öfwerintendentsembetet wille, ehuru man utrikes redan har i flere gamla kathedraller bortskaffat höga präliga altarprydnader, här upptimra ett tabernakel i form af ett slags klockstapel.

Wi wilja icke förekomma Insändaren med flera reflexioner rörande Öfwerintendentsembetets tillgöranden i thy fall; men wi äro deremot hugade, att, om han behagar återkomma till detta ämne, göra reda för våra åsigter, om nemligen Insändaren wille, såsom en man af snille och smak, hålla sig wid det allwarfamma, ty recepter för den högre konsten tyckas, ehuru hon är gudnäs i våra dagar temligen ströplig, mindre passande.

Lund. Academiska nyheter.

Under den 25:te sifförlutne Januari har H. K. H. Univ. Cancellar:

1:o utnämnt Friherre M. W. v. Düben att wara Zoologic Abjunkt och Intendent wid Naturhistoriska Museum med undantag af de Entomologiske samlingarne.

2:o bewiljat Prof. Nilsson ytterligare tjenstledighet till den 8 nästkommande April samt förordnat

Adjuncten von Düben att under tiden Hist. Nat. Professionen förestå.

3:o bewiljat Adjuncten J. Genberg ett års tjenstledighet från den 1 Februari innewarande år, i ändamål att företaga en wetenskaplig utländsk resa.

4:o bifallit Conf. Acad. underd. förslag att det af Rikets Ständer bewiljade anslag 500 R:dr B:co till löneförbättring och understöd för yngre academiska lärare måtte för år 1843 tilldelas Adjuncterna Schrewelius, Lindblom, Krook och Genberg samt Docenten Tollin med 100 R:dr till dem hwardera.

5:o tillåtit att Fäktfalsbyggnaden får repareras och inredas till Gymnastik-inrättning, samt dertill användas 2000 R:dr B:co.

6:o bifallit Conf. Acad. underd. hemställan, att Parleuren Broland må fortfarande, och så länge han tillhandagår academiska ungdomen såsom Fransysk Parleur, af reserisfonden åtnjuta 100 R:dr B:co årligen såsom arvode.

I sammanhang med frågan om de nya Juridiska Professionerna har Kongl. Maj:t förklarar sig wara betänkt på Nådig framställning till Rikets näst sammanträdande Ständer om löneanslag till en ny Medicinsk Profession (i Medicina Theoretica) wid härwarande Universitet.

= Kongl. Maj:t har förordnat, att den efter Prof. Emeritus m. m. Dr C. F. Kihwalg ledigblifna lärosvol må till ansökning fungöras och tillsättas såsom en Profession i Chirurgi och Ars Obstetricia.

= Under den 10 Dec. siffl. år har Kongl. Maj:t, på derom gjord underdånig anhållan, meddelat Theol. Prof. m. m. Dr M. E. Ahlman Nådigt affsed med lörens bibehållande.

= H. K. H. Universitetets Cancellar har under siffl. Jan. månad hos Kongl. Maj:t gjort underdånig hemställan om uppförande af en lön på stat för en ordinarie Entomologic Abjunkt.

Notiser:

Danmark. Bland nyaste härstädes utkomna originalarbeten märka wi: Real-Lexicon over de homeriske Digte. Udarbejdet af J. E. Sundrup. 1:ste H. 48 s. — Brage og Idun, et nordisk Fierdingaarskrift, udgivet med Bistand af Danske, Smeenske og Nordmænd af Frederik Barfod. VI. 1 Afd. Keitzel. — Den nye Vitaval. 3:die H. 24 s. Waahste Boghandling. — Annaler for nordisk Oldkyndighed, udgivne af det kongelige nordiske Oldskriftselskab. Aarg. 1842—43 med 10 Staalstik og Kobber. 1 Afd. Bogladerne. — Historiske Fortællinger om Islandernes Færd hjemme og ude, udgivne af det kongelige nordiske Oldskriftselskab, i Bearbejdelse efter de islandske Grundskrifter ved N. M. Petersen. 2:det og 3:die Bind

å 1 Rbd. 64 f. Bogladerne. — Grönlands historiske Minde-
desmerker, udgivne af det kongelige nordiske Oldskriftselskab.
III. 1. 2 Rbd. Bogladerne. — Scripta historica Islando-
rum de rebus gestis veterum Borealium, latine reddita et
apparatu critico instructa, curante Societate Regia An-
tiquariorum Septentrionalium, opera et studio Sveinbjor-
nis Egilssonii. Vol. XI. (Hvarni Knyflinga Saga). 2 Rbd.
48 f. Bogladerne. — Witte, H. K., hebraisk Sproglaere til
Skolebrug. 76 f. Gyldenbal. — Bönnebog til Brug i Arre-
ster og Straffeanstalter, udarbejdet ved C. S. Bisby; udg. med
fgl. allernaadigt Understøttelse. 40 f. A. J. Höst. — Dan-
ske Ordspog og Mundheld, samlede af Fr. Brafemann. 48 f.
A. J. Höst. — Danmark, et malerisk Atlas med Bignetter af
J. L. Heiberg. 6te H. Indeh.: Vallø, Møens Klint og Val-
demars Taarn. Bing. — Nye Noveller af St. St. Blicher. 56
f. Steen. — Digtinger af Christian Winther. 2 Rbd. Neitz-
zel. — En Betænkning angaaende den theologiske Embedsra-
mens Stilling til Studium og Kirke, deelt af en Kreds af
theologiske Studerende 16 f. Philipsen. — Kort over Kjö-
benhavn med Fortæder fra Capitain Henschels lithographiske
Institut, graveret af N. Bull. 72 f. B. A. Meyer. — Dansk
Pantheon, et Portraitgalleri for Samtiden. 1ste H., C. E.
F. Weyses Portrait, i stort Quartformat, ledsaget med en bio-
graphisk Skizze. For Subscriberer 40 f. Barenzen et Comp.
(Fædrelandet.)

= Thorvaldsen, som ännu arbetar med oförsvagad lifsig-
het och ungdomlig kraft, har, utom sitt basrelief "Juleglæder i
Simlen," tillika nyligen fulländat 3 basreliefs till Fredrik VI:s
staty, nemligen Ständerinstitutionens instiftande (en genius med
en tasla), "Stavnshandens Løsning" och Slaphandelns upphö-
rande (en genius, som sliter sönder ett band öfver knäet; wid
ena sidan ligga brutna kedjor), sam: konstnärernes beskyddare
(tvenne genier med attributer). De trenne gracerna, som wid
ett olyckligt tillfälle förtade från fregatten Dethis ned i en
präms och gingo sönder i öfver 200 stycken, äro nu alldeles
restaurerade, liksom ett basrelief "Tro, Haab og Kærlighed,"
hvilket också blef skadadt wid fallet. För denna restauration
har man att tacka den unge och mycket lofwande konstnären Fr
Collberg, som nu arbetar under Thorvaldsens vägledning,
hvaraf man kan se spår i den af Hr Collberg modellerade
Weyses byst, hvilken är icke mindre skön än hans nyligen ful-
ländade verk: Bacchus ridande i tillbakaböjd ställning, med en
druswa i handen på en med winlös bekransad panther.

(Kbhavnsposten.)

= "Det Holbergiske Samsunds Skrift- og Forretnings-Co-
mitee" underrättar Allmänheten, att flera oförutsedda hinder
som icke kunnat förekommas, samt uppfyllda löften och förhopp-
ningar hafwa gjort det omöjligt att få 1:sta bandet af Sam-
fundets nya upplaga af L. Holbergs Comoedier färdigt inom
slutet af 1842. Det följer af sig sjelf, att Samsundets med-
lemmar erhålla detta band, när det utkommer, för den betalda
kontingenten af 1 Rbd. f. 1842, och att ingen kontingent för in-
newarande är eräggas, förr än bemälda 1:sta del af Comoe-
dierna är färdig och kan tillställas medlemmarna, wid hvilket

tillfälle tillika redogörelse för de inkomna kontingenterna kommer
att afläggas. Det nämnda 1:sta bandet förmodas nu kunna
lemna pressen under loppet af årets första häft.

Zyffland. Från Tübingen skrifves till Hamb. Corresp.:
Nyligen har härstädes bildat sig en förening till utgifwande af
en ny journal, hvilken från den 1 Juli innewarande år skall
utkomma under titel "Jahrbücher der Gegenwart." Förlags-
kontraktet är avslutadt och redaktionskomitén bildad, som bland
sina medlemmar räknar lärare af alla fakulteter, med undantag
af den katolsk-teologiska. Af evangelisk-teologiska fakulteten har
Zeller, af den juridiska G. Bruns och Köstlin, af den medicin-
ska Wunderlich, af den filosofiska A. Keller och Bischer, af den
statsvetenskapliga Fallati tillträdit densamma, till hvilka univer-
sitetsbibliotekarien Klüpfel och Dr Schwegler, författare till
"Geschichte des Montanismus," sluta sig.

= Turfiske sultanen har låtit öfversända till Professor Hyrtl
i Prag en emaljerad guld-tabatière, rikt smyckad med brillan-
ter och försedd med namnet Abd-ul-Medschid — den har ett
värde af 20000 piaster. Anledningen härtill war, att Dr Hyrtl
till medicinska skolan i Galata-Seraï såsom skänkt öfversändt
flera vackra anatomiska waxpreparater. Sultanen hade wid den
sednaste examen i Galata Seraï sjelf tagit desamma i ögon-
sigte och högligen beundrat dessa sköna konstprodukter.

= Den bekante wittne författaren Baron Karl Fredrik de la
Motte Fouqué, f. d. major i preussisk tjenst, afled i Berlin d.
23 sista Januari, 66 år gammal.

Norrige. Under titel af "De første 30 Aar af Norges
Stortings saga" ämnar Hr L. K. Daa utgifwa en historik öf-
wer de norrska stortingsförhandlingarne sedan 1814 i ett sam-
mandrag ur dessa. Verket kommer att bestå af 10 band,
hvaraf ett eller två årligen skola utkomma.

= Enligt förteckningen på föreläsningarne wid Universi-
tetet i Christiania under innewarande halfår, äro dessa följande:
Uti teologiska fakulteten föredrager Professor N. Keyser
kristlig dogmatik fyra timmar och uppenbarelsekritik tvenne tim-
mar i weckan; Professor J. J. Dietrichson håller 6 timmar i
weckan synoptiska föreläsningar öfwer de tre första Evangelier-
na, samt repeterar det föredragna under en särskild timma ge-
nom examinatorier; Lektor J. M. P. Kaurin läser öfwer Ge-
nesis 3 timmar, tolkar första boken af Psalmerna 2 timmar och
Propheten Haggai en timme i weckan.

(Forts. o. slut n. g.)

N:o 8 af denna Tidning utgifwes Lördagen d. 25 Februari.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1843.

